

ESRA

Kores i vaarike tika na vartuluai

¹ Io, ta ra kilala tikai ta ra kini na varkurai kai Kores ra king Persia, ra Luluai i ga vargat ra nuknuk i Kores ra king Persia, upi da pait ot pa ra tinata kai ra Luluai nina Ieremia i ga tatike, ma Kores i ga vaarike tika na vartuluai ta ra umana gunan parika nina i ga varkurai ta diat, ma i ga tumu ia bula ta ra buk, dari: ² Kores ra king Persia i biti dari: Ra Luluai, ra God arama ra bala na bakut, i tar tul tar ra lavur gunan par ra pia tagu; ma i ga vartuluai piragu ba ina pait kana tika na pal arama Ierusalem ta ra gunan Iuda. ³ Io, diat par pire vavat ba dia niuruna ma kana tarai boina ba kadia God na maravut diat, ma boina ba diat a vana urama Ierusalem ta ra gunan Iuda, ma diat a pait ra pal kai ra Luluai, ra God kai Israel, ra God nina i kiki arama Ierusalem. ⁴ Ma diat par dia ki valili tai ta gunan dia ki na vaira tana, boina ba ra tarai tuna mabara diat a maravut diat ma ra. silva, ma ra goled, ma ra tabarikik, ma ra umana vavaguai, maravut ra vartabar di pait ia ure ra pal kai God arama Ierusalem.

Diat dia ga ki na vilavilau dia vana urama Ierusalem

(2 Tutu 36:22-23)

⁵ Io, a umana luluai ta ra lavur apik na tarai Iuda ma Benjamin, ma ra umana tena tinabar, ma ra tarai Levi, dia ga tut, diat par ba God i ga

vargat ra nuknuk i diat, upi diat a vana ma diat a pait ra kuba i ra Luluai arama Ierusalem. ⁶ Ma diat par dia ga ki kikel diat dia ga maravut vaongor diat ma ra tabarikik na silva, ma ra goled, ma ra vurvur magit, ma ra umana vavaguai, ma ra lavur ngatngat na magit, maravut nam ra lavur magit dia ga vartabar vakuku me.

⁷ Ma Kores ra king bula i ga vairop ra lavur tabarikik ure ra kuba i ra Luluai, nina ba Nebukadnesar i ga mulue vue kan Ierusalem, ma i ga vaki diat ta ra kuba i kana umana god; ⁸ maia, go ra lavur magit Kores ra king Persia i ga tul tar ia tai Mitredat kana luluai na mani ba na vairop diat, ma i ga to tar diat tai Sesbasar ra luluai Iuda. ⁹ Ma i dari ra niluluk ure diat: a utul a vinun na ngala na la na goled, tika na arip na marmar na ngala na. la na silva, a ura vinun ma lavuvat na pakat; ¹⁰ a utul a vinun na la na goled, ta ra tika na mangana la na silva a ivat na mar ma a vinun ot, ma ra umana enana la tika na arip na marmar. ¹¹ Di ga luk guve ra lavur magit na papalum damana, diat di ga pait diat ma ra goled, ma diat di ga pait diat ma ra silva, a ilima na arip ma a ivat na mar diat. Go diat par Sesbasar i ga kap diat urama, ba di ga ben ra tarai nina dia ga ki na vilavilau maro Babilon urama Ierusalem.

2

A niluluk i diat dia lilikon (Neke 7:4-73)

¹ Io, go ra tarai ta ra papar Iuda dia ga vana urama kan ra kini na vilavilau, diat ba Nebukadnesar ra king Babilon i ga agur pa diat uro

Babilon, ma go dia ga talil uro Ierusalem ma Iuda, tika tika ta kana pia na pal iat. ² Dia ga varagur ma Serubabel, Iesua, Nekemia, Seruia, Relaia, Mordekai, Bilsan, Mispar, Bigvai, Rekum ma Bana.

Go ia ra niluluk ure ra tarai Israel: ³ A tarai Paros, a ura arip ma tika na mar ma lavurua na vinun ma a urua. ⁴ A tarai Sepatia, a utul a mar ma lavurua na vinun ma a urua. ⁵ A tarai Ara, lavurua na mar ma lavurua na vinun ma a ilima. ⁶ A tarai Pakat-Moab, ta ra ura apik na tarai Iesua ma Ioab, a ura arip ma lavutul na mar ma a vinun ma a urua. ⁷ A tarai Elam, tika na arip ma a ura mar ma a ilima na vinun ma a ivat. ⁸ A tarai Satu, lavuvat na mar ma a ivat na vinun ma a ilima. ⁹ A tarai Sakai, lavurua na mar ma laptikai na vinun ot. ¹⁰ A tarai Bani, laptikai na mar ma a ivat na vinun ma a urua. ¹¹ A tarai Bebai, laptikai na mar ma a ura vinun ma a utul. ¹² A tarai Asgad, tika na arip ma a ura mar ma a ura vinun ma a urua. ¹³ A tarai Adonikam, laptikai na mar ma laptikai na vinun ma laptikai. ¹⁴ A tarai Bigvai, a ura arip ma a ilima na vinun ma laptikai. ¹⁵ A tarai Adin, a ivat na mar ma a ilima na vinun ma a ivat. ¹⁶ A tarai Ater, tai Esekia, lavuvat na vinun ma lavutul. ¹⁷ A tarai Besai, a utul a mar ma a ura vinun ma a utul. ¹⁸ A tarai Iora, tika na mar ma a vinun ma a urua. ¹⁹ A tarai Kasum, a ura mar ma a ura vinun ma a utul. ²⁰ A tarai Gibar, lavuvat na vinun ma a ilima. ²¹ A tarai Beteleem, tika na mar ma a ura vinun ma a utul. ²² A tarai Netopa, a ilima na vinun ma laptikai. ²³ A tarai Anatot, tika na mar ma a ura vinun ma lavutul. ²⁴ A tarai Asmavet, a ivat na vinun ma a urua.

²⁵ A tarai Kiriath-Arim, Kepira, ma Berot, lavurua na mar ma a ivat na vinun ma a utul. ²⁶ A tarai Rama ma Geba, laptikai na mar ma a ura vinun ma tika. ²⁷ A tarai Mikmas, tika na mar ma a ura vinun ma a urua. ²⁸ A tarai Betel ma Ai, a ura mar ma a ura vinun ma a utul. ²⁹ A tarai Nebo, a ilima na vinun ma a urua. ³⁰ A tarai Magbis, tika na mar ma a ilima na vinun ma laptikai. ³¹ A tarai Elam (a enana), tika na arip ma a ura mar ma a ilima na vinun ma a ivat. ³² A tarai Karim, a utul a mar ma a ura vinun ot. ³³ A tarai Lod, Kadid, ma Ono, lavurua na mar ma a ura vinun ma a ilima. ³⁴ A tarai Ieriko, a utul a mar ma a ivat na vinun ma a ilima. ³⁵ A tarai Sena, a utul a arip ma laptikai na mar ma a utul a vinun ot.

³⁶ A umana tena tinabar: a tarai Iedaia, ta ra apik na tarai kai Iesua, lavuvat na mar ma lavurua na vinun ma a utul. ³⁷ A tarai Imer, tika: na arip ma a ilima na vinun ma a urua. ³⁸ A tarai Paskur, tika na arip ma a ura mar ma a ivat na vinun ma lavurua. ³⁹ A tarai Karim, tika na arip ma a vinun ma lavurua.

⁴⁰ A tarai Levi: a tarai Iesua ma Kadmiel, ta ra apik na tarai Odavia, lavurua na vinun ma a ivat.

⁴¹ A umana tena kakailai: a tarai Asap, tika na mar ma a ura vinun ma lavutul.

⁴² A tarai na monamono na matakilalat: a tarai Salum, a tarai Ater, a tarai Talmon, a tarai Akub, a tarai Katita, a tarai Sobai, diat par tika na mar ma a utul a vinun ma lavuvat.

⁴³ A tarai na papalum ta ra pal i gomgom: a tarai Sika, a tarai Kasupa, a tarai Tabaot, ⁴⁴ a tarai Keros, a tarai Sia, a tarai Padon, ⁴⁵ a tarai Lebana, a tarai Kagaba, a tarai Akub, ⁴⁶ a tarai

Kagab, a tarai Samlai, a tarai Kanan, ⁴⁷ a tarai Gidel, a tarai Gakar, a tarai Reaia, ⁴⁸ a tarai Resin, a tarai Nekoda, a tarai Gasam, ⁴⁹ a tarai Usa, a tarai Pasea, a tarai Besai, ⁵⁰ a tarai Asna, a tarai Meunim, a tarai Nepisim, ⁵¹ a tarai Bakbuk, a tarai Kakupa, a tarai Karkur, ⁵² a tarai Baslut, a tarai Mekida, a tarai Karsa, ⁵³ a tarai Barkos, a tarai Sisera, a tarai Tema, ⁵⁴ a tarai Nesia, a tarai Katipa.

⁵⁵ A umana bul mur ta diat ra tarai na tultul kai Solomon: a tarai Sotai, a tarai Asoperet, a tarai Peruda, ⁵⁶ a tarai Iala, a tarai Darkon, a tarai Gidel, ⁵⁷ a tarai Sepatia, a tarai Katil, a tarai Pokeret-Asebaim, a tarai Ami. ⁵⁸ A tarai na papalum ta ra pal i gomgom par ma ra umana bul mur ta ra tarai na tultul kai Solomon, a utul a mar ma lavuvat na vinun ma a urua diat.

⁵⁹ Ma go diat dia ga vana urama maro Tel-Mela, Tel-Karsa, Kerub, Adan, ma Imer, ma i ga dekdek upi diat a vaarike kadia apik na tarai, ba kadia vuna tarai, upi da nunure ba diat a umana te Israel ba pata: ⁶⁰ a tarai Delaia, a tarai Tobia, a tarai Nekoda, laptikai na mar ma a ilima na vinun ma a urua. ⁶¹ Ma ra umana bul kai ra umana tena tinabar: a tarai Kabaia, a tarai Akos, a tarai Barsilai (nina i ga taule tika na vavina ta diat ra umana natu i Barsilai ra ta Gilead, ma di ga tul tar ra iang i diat tana). ⁶² Go diat dia ga tikan upi ra iang i diat ta ra buk na vuna tarai pire diat di ga tumu vake diat, ma pa dia ga tikan tadav ia; kari di ga biti ba pa dia ga gomgom, ma di ga okole vue diat kan ra tiniba na tena tinabar. ⁶³ Ma ra luluai na gunan i ga biti ta diat ba koko diat a en ra magit i gomgom tuna, tuk tar ta ra bung tika

na tena tinabar na tut rikai upi na vavaarikai ma ra Urim ma ra Tumim.

⁶⁴ A kor na tarai par i ga varogop ma a ivat na vinun ma a ura arip ma a utul a mar ma laptikai na vinun ot, ⁶⁵ ma kadia umana tultul na tutana ma ra umana tultul na vavina dia ga varogop ma lavurua na arip ma a utul a mar ma a utul a vinun ma lavurua; ma a ura mar na tarai ma ra vaden, a umana tena kakailai, dia ga varagur ma diat.

⁶⁶ Kadia umana os, lavurua na mar ma a utul a vinun ma laptikai; kadia umana miul,* a ura mar ma a ivat na vinun ma a ilima; ⁶⁷ kadia umana kamel, a ivat na mar ma a utul a vinun ma a ilima; kadia umana as, laptikai na arip ma lavurua na mar ma a ura vinun ot.

⁶⁸ Ma ta umana lualua na apik na tarai, ba dia ga vut ta ra kuba i ra Luluai aro Ierusalem, dia ga vartabar ma ra minariga ure ra kuba i God ba da vatur ia ta kana gunan iat; ⁶⁹ dia ga vartabar varogop ma ra tabarikik dia ga vung ia, ma dia ga tul tar ia ta ra vuvuvung na mani ure ra papalum laptikai na vinun ma tika na arip na marmar na pal a mani i goled ma a ura arip ma a utul a mar na kilogram (a ilima na arip na marmar na paun) na silva, ma tika na mar na mal na tena tinabar.

⁷⁰ Damana ra umana tena tinabar, ma ra tarai Levi ma ta umana ta diat ra tarai, ma ra umana tena kakailai, ma ra umana monamono ta ra matakilalat, ma ra tarai na papalum ta ra pal i gomgom, dia ga kiki ta kadia umana pia na pal tikatikai, ma ra tarai Israel par dia ga ki ta kadia lavur pia na pal iat.

---

* **2:66:** A miul, ia ra natu i ra os dir ma ra as.

3

Di tur pa ra lotu mulai

¹ Ma ba ra valavuruana gai i ga tar ot, ma ra tarai Israel dia ga ki ta ra lavur pia na pal, ra tarai dia ga kor varurung arama Ierusalem ma i ga kopoно ko ra nuknuk i diat. ² Ma Iesua natu i Iosadak diat ma ra tara na turana ra umana tena tinabar, ma Serubabel natu i Sealtiel ma ra tara na turana, dia ga tut ma dia ga pait ra uguugu na vartabar ure ra God kai Israel upi da tul tar ra umana tinabar di tuntun tar ia tana, da di ga tumu ia ta ra varkurai kai Moses ra tutana kai God. ³ Ma dia ga page ra uguugu na vartabar ta kana kiki iat, tago ra bunurut ure ra tarai ta ra gunagunan i ga tup diat; ma dia ga tul tar ra umana tinabar di tuntun tar ia tadav ra Luluai tana, a tinabar di tuntun tar ia ta ra malana ma ta ra ravian. ⁴ Ma dia ga pait ra lukara na pal na turturup, da di ga tumu ia, ma dia ga tul tar ra umana tinabar di tuntun tar ia ta ra bungbung par, ma di ga luk diat upi na varogop ma ra varkurai tana, da i topa ra bungbung par; ⁵ ma namur vanavana dia ga tul tar ra tinabar di tuntun tar ia vatikai, ma ra umana tinabar ure ra kalamana gai, ma ure ra lavur gomgom na lukara kai ra Luluai nina di ga tar kure, ma ra vartabar kadiat par dia ga tul tar ra tamarigat na vartabar tadav ra Luluai. ⁶ Dia ga tul vatavuna tar ra umana tinabar di tuntun tar ia tadav ra Luluai ta ra luaina bung ta ra valavuruana gai; ma pa di ga vung boko ra vunapai ra pal i gomgom kai ra Luluai. ⁷ Dia ga tul tar bula ra mani ta ra umana tena madaka ta ra vat, ma ta ra umana

tena madaka ta ra davai; ma dia ga tabar ra tarai Sidon ma ra tarai Tiro ma ra magit na nian, ma ra nimomo, ma ra dangi, upi diat a kap vaur ra umana tagatagal maro Lebanon uro ra valian, uro Iopa, varogop ma ra vartuluai Kores ra king Persia i ga pait ia pire diat.

Di tur pa ra pait pal mulai ta ra kuba i ra Luluai

⁸ Ma ba dia ga tar vut ta ra kuba i God arama Ierusalem, ta ra vauruana kilala ma ta ra gai a urua, Serubabel natu i Sealtiel ma Iesua natu i Iosadak, diat par ma ra umana tura i diat ra umana tena tinabar ma.ra tarai Levi, ma diat par dia ga tar lilikun kan ra kini na vilavilau uro Ierusalem, dia ga tur pa ia; ma dia ga tibe ra tarai Levi, diat ba i ga a ura vinun, upi diat a lualua ta ra papalum ta ra kuba i ra Luluai. ⁹ Namur Iesua i ga tut, diat ma ra umana natuna ma ra umana niuruna, Kadmiel ma ra umana natuna, a umana natu i Iuda, ma dia ga tur varurung upi diat a lue ra umana tena papalum ta ra kuba i God, varurung ma ra tarai Kenadad ma ra umana natu i diat ma ra umana niuru i diat, a tarai Levi diat. ¹⁰ Ma ba ra umana tena pait pal dia ga vung ra vunapai ra pal i gomgom kai ra Luluai, a umana tena tinabar dia ga tur togo, ma dia ga mong ma ra umana bo na mal ma dia ga vatur ra tavur, damana ra tarai Levi a umana natu i Asap dia ga vatur ra umana kudu, upi diat a pite pa ra Luluai da David ra king Israel i ga vartuluai tana. ¹¹ Ma dia ga kakailai varvarbali ba dia ga vatang ra varmananai pire ra Luluai ma ba dia ga pite pa ia, dari: Tago i boina, tago kana varmari i ki

vatikai pire ra tarai Israel ma pa na mutu. Ma ra tarai par dia ga ngenge ma ra ngala na ngenge, ba dia ga pite pa ra Luluai, tago di ga tar vung ra vunapai ra kuba i ra Luluai. ¹² Ma mangoro ta diat ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi ma ra umana lualua na apik na tarai, a umana kua nina di ga gire ra pal lua, dia ga kukula ma ra tinangi ba di ga vung ra vunapai go ra pal ta ra luaina mata i diat; ma mangoro dia ga kukula na gugu; ¹³ ma i ga dekdek upi ra tarai diat a valongore ilam ra ngala na kunukula na gugu kan ra ngala na tinangi kai ra tarai; tago ra tarai dia ga manga ngenge tuna, ma di ga valongore aro vailik iat.

4

Ra umana ebar dia tur bat ra papalum

¹ Ma ba ra umana ebar kai ra tarai Iuda ma ra tarai Benjamin dia ga valongore ba ra tarai dia ga ki na vilavilau lua dia pait ra pal i gomgom upi kai ra Luluai, ra God kai Israel, ² dia ga vana pire Serubabel ma tadav diat dia lualua ta ra umana apik na tarai, ma dia ga biti ta diat dari: Boina ba dat a pait pal varurung, tago ave tikitikan upi kavava God da avat, ma ave ga pait ra tinabar tadav ia papa ra e Esar-Kadon ra king Asiria i ga varkurai tana, nina i ga vaki avet ta go ra gunan. ³ Ma Serubabel ma Iesua ma diat par dia lualua ta ra umana apik na tarai Israel dia ga biti ta diat dari: Pa i topa avat upi avat a papait maravut avet ta ra pal ure kaveve God; avet ika avet a pait pal upi kai ra Luluai, ra God kai Israel, da Kores ra king Persia i ga vartuluai pire vevet. ⁴ Io, ra tarai na gunan dia ga vabilua ra tarai Iuda, ma dia ga

vaburut diat ta ra papait pal, ⁵ ma dia ga tokom ta umana tena kabinana upi diat a tur bat diat kan ra magit dia ga mainge ba diat a pait ia, ta ra lavur kilala ta ra kini na varkurai kai Kores ra king Persia, ma i ga tuk tar ta ra kini na varkurai kai Darius ra king Persia.

⁶ Ma ba Akasueros i ga tur pa ia pi na king dia ga tumu ra vartakun ure ra tarai dia ki Iuda ma Ierusalem.

⁷ Ma ta ra e ba Artaksasta i ga king, Bislam, Mitredat, Tabel, ma ra umana talai diat par dia ga tumu ra buk tadav Artaksasta ra king Persia; ma dia ga tumu ra buk ta ra mangana tutumu Siria ma ta ra tinata Siria.

⁸ Rekum ra tena varkurai ma Simsai ra tena tutumu dir ga tumu ra buk ure Ierusalem tadav Artaksasta ra king dari: ⁹ (go diat dia ga tutumu, Rekum ra tena varkurai, ma Simsai ra tena tutumu, ma ra umana talai diat, ra umana tena varkurai, ra umana luluai na gunan, ra umana raprap, ra tarai Persia, ra tarai Erek, ra tarai Babilon, ra tarai Susa nina maro Elam, ¹⁰ ma ra lavur vuna tarai par nina ra ngala na luluai Osnapar, a rangrang na tutana, i ga agur pa diat uro, ma i ga vaki. diat ta ra pia na pal Samaria, ma ta ra gunan ta ra papar a tava alir maro, ma damana vanavana.

¹¹ Ma ra tinata ta ra buk nina di ga tumu ia tadav Artaksasta ra king i ga varogop ma ra tinata dari:) Kaum umana tultul dia ki ta ra papar a tava alir maro, ma damana vanavana. ¹² Boina ba ra king na nunure ba ra umana Iudaia nina dia tar vana kan u dia tar pot pire vevet ati Ierusalem; dia pait ra pia na pal nina i ga varpam ma i kaina,

ma dia tar pait vapar ra liplip tana, ma dia tar mal ra vunapaina. ¹³ Boina ba ra king na nunure ba ona di pait go ra pia na pal ma di pait vapar ra liplip tana, pa diat a tul tar mule ra totokom na varkurai ma ra totokom na tabarikik ma ra totokom na nga, ma ona damana ra magit kai ra king na rara tana. ¹⁴ Ma tago ra king i tul tar ra vapuak ta vevet, ma tago pa i topa avet upi avet a gire ba ra magit kai ra king na rara, ave tar tulue ra tinata pire ra king, ma ave tar vaarike vadovot ia; ¹⁵ upi da tikitikan ta ra buk na tutumu vakai kai tamam; damana una tikan tadav ra varvai ta ra buk na tutumu vakai, ma una matoto ba go ra pia na pal i varpiam, ma i tar vakaina ra umana king ma ra umana papar na varkurai, ma ba dia tut na vinarubu tana papa ania iat; ia ra vuna di ga re vue go ra pia na pal. ¹⁶ Ave ve vadovot ra king ba ona di vatur mule go ra pia na pal ma di pait vapar kana liplip, pa una vatur vake mule ra papar na varkurai ta ra papar a tava alir maro.

¹⁷ Io, ra king i ga bali ra tinata kai Rekum ra tena varkurai, ma kai Simsai ra tena tutumu, ma ra umana talai diat par aro Samaria, ma ta ra gunan ta ra papar a tava alir maro, dari: A malmal! ¹⁸ Di ga luk pukue ra buk ta ra luaina matagu nina ava ga tumu ia pire vevet. ¹⁹ Ma iau ga varkurai, ma di ga tikitikan, ma di tar tikan tadav ra varvai ba papa ania iat go ra pia na pal i ga tut na vinarubu ure ra umana king, ma di ga pait ra varpiam ma ra vinarubu tana. ²⁰ A umana ngala na king bula dia ga kure Ierusalem ma dia ga kure ra gunan par ta ra papar a tava alir maro; ma di ga tul tar ra totokom na varkurai ma ra totokom na tabarikik

ma ra totokom na nga ta diat. ²¹ Io, avat a pait ra varkurai ma avat a tigel bat nam ra tarai me, ma koko da pait go ra pia na pal tuk tar ta ra bung ba ina pait ra varkurai tana. ²² Ma avat a balaure upi koko avat a talangan tana; ta ra ava ra vuna na tavua ba ra umana king diat a kaina tana?

²³ Ma ba di ga luk ra buk kai Artaksasta ra king ta ra luaina mata i Rekum, ma Simsai ra tena tutumu, ma ra umana talai diat, dia ga ngarangara upi ra vinavana Ierusalem tadav ra umana Iudaia, ma dia ga tigel vadekdek bat diat.

²⁴ Io, dia ga ngo ta ra papalum ta ra kuba i God aro Ierusalem; ma ra papalum i ga ngo tuk tar ta ra vauruana kilala ta ra kini na varkurai kai Darius ra king Persia.

5

Di pait mule ra kuba i ra Luluai

¹ Ma ra ura propet, Kagai ra propet, ma Sekaria natu i Ido, dir ga tata na propet pire ra tarai Iuda ma Ierusalem; dir ga tata na propet ta ra iang i ra God kai Israel pire diat. ² Ma Serubabel natu i Sealtiel i ga tut, dir ma Iesua natu i Iosadak, ma dir ga tur pa ra papait ta ra kuba i God aro Ierusalem; ma ra ura propet kai God dir ga ki maravut dir. ³ Ma ta nam ra e Tatenai ra luluai na gunan ta ra papar a tava alir maro i ga tadav diat, diat ma Setar-Bosenai ma ra umana talai dir, ma dia ga biti ta diat dari: To ia i ga varkurai upi avat a pait go ra pal, ma avat a vaip vue go ra liplip? ⁴ Ma dia ga tatike ra tinata dari pire diat: To ia ra iang i diat ra tarai dia vatur go ra pal? ⁵ Ma kadia God i ga mataure ra umana patuana Iudaia, ma

pa dia ga tigel bat diat boko tuk tar ta ra bung ba da vaarike go ra magit pire Darius, ma ba da ga tulue mule ra tinata na balbali ure.

⁶ A buk ba Tatenai ra luluai na gunan ta ra papar a tava alir maro i ga tulue tadav Darius ra king, diat ma Setar-Bosenai ma ra umana talaina, a umana luluai na gunan, nina dia ki ta ra papar a tava alir maro: ⁷ dia ga tulue ra buk pirana, ma di ga tumu ra tinata dari tana: Tadav Darius ra king, a ngala na malmal.

⁸ Boina ba ra king na nunure ba ave ga vana ta ra papar Iuda, ta ra pal kai ra ngala na God, nina di ga pait ia ma ra umana ngir na vat, ma di ga pait maravut ra umana papar a pal ma ra davai, ma dia ongor ta go ra papalum ma i tavua ta ra lima i diat. ⁹ Ma ave ga tir nam ra umana patuana, ma ave ga biti ta diat dari: To ia i ga pait ra varkurai pire vavat upi avat a pait go ra pal ma upi avat a vaip vue go ra liplip? ¹⁰ Ave ga titir bula upi ra iang i diat, upi avet a tumu vake ra iang i diat dia lualua ta diat, ma avet a ve vadovot u tana.

¹¹ Ma dia ga bali kaveve tinir dari: Avet ra umana tultul kai God nina i kure ra bala na bakut ma ra rakarakan a gunagunan, ma ave pait ra pal nina di ga vatur ia amana iat, nina tika na ngala na king Israel i ga vatur ia ma i ga pait vapar ia. ¹² Ma ba ra umana tama i veyet lualua dia ga vakankan ra God arama ra bala na bakut, i ga tul tar diat ta ra lima i Nebukadnesar ra king Babilon, a te Kaldea, ma i ga re vue go ra pal, ma i ga kap vavilavilau vue ra tarai uro Babilon. ¹³ Ma ta ra luaina kilala ta ra kini na varkurai kai Kores ra king Babilon, Kores ra king i ga pait ra varkurai

upi da pait mule go ra kuba i God. ¹⁴ Ma ra lavur la na goled ma ra lavur la na silva ta ra kuba i God, nina Nebukadnesar i ga kap vue diat kan ra pal i gomgom Ierusalem, ma i ga mulue varuk diat ta ra pal i gomgom Babilon, io, nam diat Kores ra king i ga tak vairop diat kan ra pal i gomgom Babilon, ma di ga tul tar diat tai tika na tutana a iangina Sesbasar, nina i ga vaki ia upi na luluai na gunan; ¹⁵ ma i ga biti tana dari: Una vatur vake go ra lavur tabarikik, ma una vana, ma una vung diat ta ra pal i gomgom Ierusalem, ma boina ba da vatur ra kuba i God ta kana turtur. ¹⁶ Io, nam ra Sesbasar i ga vut, ma i ga pait ra vunapai ra kuba i God aro Ierusalem; ma papa nam ra e tuk tar ta ra bung gori di papalum tana, ma pa i par boko.

¹⁷ Io, ba ra king i nuk ia ba i boina, da tikatikan ta ra pal na vuvuvung kai ra king aro Babilon, upi da nunure ba i dovot go ra tinata ba Kores ra king i ga pait ra varkurai upi da vatur go ra kuba i God aro Ierusalem, ma boina ba ra king na tulue kana varkurai ure go ra magit pire vevet.

6

¹ Ma Darius ra king i ga varkurai, ma di ga tikatikan ta ra pal na buk, nina di ga vung varurue ra umana ngatngat na buk tana aro Babilon. ² Ma di ga tikan tadav ra pinpin na buk aro Akmeta ta ra kuba i ra king ta ra papar Media, ma di ga tumu vake go ra magit tana: ³ Ta ra luaina kilala ta ra kini na varkurai kai Kores, Kores ra king i ga varkurai dari: Ure ra kuba i God arama Ierusalem, boina ba da pait nam ra pal, a

pal ba da pait ra tinabar tana, ma boina ba da pait vadekdek ra vunapaina; a tuluaina na varogop ma a vinun ma a ilima na pokono, ma damana ra tababana a vinun ma a ilima na pokono; ⁴ da pait ia ma ra utul a ngaina ngala na vat, ma tika na ngaina kalamana davai; ma boina ba da tak pa ra mani ure ta ra kuba i ra king. ⁵ Go bula: boina ba da vamule ra tabarikik nina di ga pait ia ma ra goled ma ra silva ure ra kuba i God, nina Nebukadnesar i ga kap vue kan ra pal i gomgom Ierusalem ma i ga mulue uro Babilon, ma da kap mule ta ra pal i gomgom aro Ierusalem, tikatika na magit da vung ia ta kana kiki iat, ma una vung ra lavur magit ta ra kuba i God.

⁶ Io, u Tatenai ra luluai na gunan ta ra papar a tava alir maro, Setar-Bosenai ma ra umana talai mumur a umana luluai na gunan, nina dia ki ta ra papar a tava alir maro, avat a nur vue diat; ⁷ koko avat a tur bat ra papalum ta go ra kuba i God; boina ba ra luluai na gunan kai ra tarai Iudaia ma ra umana patuana Iudaia diat a pait go ra kuba i God ta kana kiki. ⁸ Ma go bula: iau pait ra varkurai ure ra magit ba avat a pait ia pire go ra umana patuana Iudaia ure ra papait ta go ra kuba i God dari: ba da tul tar muka ra tabarikik kai ra king pire go ra tarai ta ra totokom ta ra papar a tava alir maro, upi da bali ra lavur magit me di ga kul ia, upi koko ta magit na tur bat diat. ⁹ Ma ra magit ba dia iba upi ia, ra umana bulumakau, a umana sip a umana tomotoina, a umana nat na sip, ure ra tinabar di tuntun tar ia tai ra God arama ra bala na bakut, ma ra vit, ra solt, ra vain, ma ra dangi, varogop ma ra tinata kai ra umana

tena tinabar aro Ierusalem, boina da tul vaticene tar go ra lavur magit ta diat; ¹⁰ upi diat a pait ra tinabar i ang na vuvuvul pire ra God arama ra bala na bakut, ma diat a araring ure ra king ma ra umana natuna upi diat a laun. ¹¹ Ma iau tar pait tika na varkurai bula dari: Nina ra tutana ba na pukue vaenana go ra varkurai, boina ba da rubat vue tika na pagapaga ta ra kubana, ma da al vatokobe tana ma da vi ia tana; ma da vakaina ra kubana ure go ra magit upi na varogop ma ra ul a buta; ¹² ma God, nina i tar vaki ra iangina ie, na rubat vue ra lavur king ma ra tarai par nina ba dia tulue ra lima i diat upi diat a vaenana pa ia, upi diat a re vue go ra kuba i God aro Ierusalem. Iau Darius iau pait go ra varkurai; boina da torom muka tana.

¹³ Io, Tatenai ra luluai na gunan ta ra papar a tava alir maro, ma Setar-Bosenai, ma ra umana talai dir, dia ga torom muka tago Darius ra king i ga vartuluai damana. ¹⁴ Ma ra umana patuana kai ra umana Iudaia dia ga pait ra pal ma kadia papalum i ga tavua, tago Kagai ra propet ma Sekaria natu i Ido dir ga tata na propet tana. Ma dia ga vatur vaip ia varogop ma ra vartuluai kai ra God kai Israel, ma varogop ma ra varkurai kai Kores, ma Darius, ma Artaksasta ra king Persia. ¹⁵ Ma di ga vaip go ra pal ta ra vautuluna bung ta ra gai Adar ta ra kilala laptikai ta ra kini na king kai Darius. ¹⁶ Ma ra tarai Israel, ra umana tena tinabar, ma ra tarai Levi, ma ra tarai par di ga ben vavilavilau pa diat, dia ga pait ra lotu na niruk ta go ra pal ma ra gugu. ¹⁷ Ma dia ga pait ra tinabar ma tika na mar na bulumakau ta ra niruk

ta go ra pal kai God, a ura mar na sip a umana tomotoina, a ivat na mar na nat na sip, ma ure ra tinabar na varporong ure ra tarai Israel par a vinun ma a ura me a umana tomotoina, varogop ma ra niluluk ure ra lavur vuna tarai Israel. ¹⁸ Ma dia ga vaki ra umana tena tinabar varogop ma kadia lavur tiniba, ma ra tarai Levi varogop ma kadia lavur tiniba ure ra papalum na lotu tadav God arama Ierusalem; da di ga tar tumu ia ta ra buk kai Moses.

¹⁹ Ma ra tarai dia ga lilikun kan ra kini na vilavilau dia ga pait ra lukara na bolo lake ta ra bung a vinun ma a ivat ta ra luaina gai. ²⁰ Tago ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi dia ga tar vagomgom mule diat, ma i ga kopo no ko ra nuknuk i diat; diat par dia ga gomgom; ma dia ga doko ra bolo lake ure ra tarai ba dia ga ki na vilavilau, ma ure ra umana tena tinabar a umana tura i diat, ma ure mule diat iat. ²¹ Ma ra tarai Israel, diat dia ga lilikun kan ra kini na vilavilau, ma diat par dia ga vana pire diat kan ra lavur dur na mangamangana kai ra umana Tematana ta nam ra gunan upi diat a tikan upi ra Luluai, ra God kai Israel, dia ga ian, ²² ma dia ga pait ra lukara na gem ba pa i leven ma ra gugu lavurua na bung; tago ra Luluai i ga tar vagugu diat, ma i ga tar pukue ra bala i ra king Asiria tadav diat, upi na vaongor ra lima i diat ta ra papalum ure ra kuba i God, ra God kai Israel.

7

Esra diat ma kana tarai dia vana urama Ierusalem

¹ Ma ba i par go ra lavur magit, ta ra kini na varkurai kai Artaksasta ra king Persia, Esra natu i Seraia, natu i Asaria, natu i Kilkia, ² natu i Salum. natu i Sadok, natu i Akitub, ³ natu i Amaria, natu i Asaria, natu i Meraiot, ⁴ natu i Serakia, natu i Usi, natu i Buki, ⁵ natu i Abisua, natu i Pinekas, natu i Eleasar, natu i Aron ra tena tinabar lualua; ⁶ go ra Esra i ga vana urama maro Babilon; ma ia ra tena tutumu, ma i ga melem ta ra tinata na varkurai kai Moses, nina ra Luluai, ra God kai Israel, i ga vartuluai me; ma ra king i ga mulaot ta ra lavur magit i ga lul ia, tago ra lima i ra Luluai kana God i ga maravut ia. ⁷ Ma ta umana ta ra tarai Israel dia ga vana urama, ma ta ra umana tena tinabar, ma ta ra tarai Levi, ma ta umana tena kakailai, ma ta umana monamono na matakilalat, ma ta umana tena papalum ta ra pal i gomgom, dia ga vana Ierusalem ta ra kilala lavurua ta ra kini na varkurai kai Artaksasta. ⁸ Ma i ga pot aro Ierusalem ta ra gai a ilima ma ta ra kilala lavurua ta ra varkurai kai ra king. ⁹ Tago di ga tur pa ra vinavana urama maro Babilon ta ra luaina bung ma ta ra gai tikai, ma ta ra luaina bung ta ra gai a ilima i ga vut arama Ierusalem, tago ra bo na lima i God i ga maravut ia. ¹⁰ Tago ra nuknuk i Esra i ga ot pi na tikitikan ta ra varkurai kai ra Luluai, ma upi na mur ia, ma upi na vartovo pire ra tarai Israel ure ra umana togotogo ma ra lavur varkurai.

¹¹ A tinata ta ra buk ra king Artaksasta i ga tul tar ia tai Esra ra tena tinabar, ra tena tutumu ma ra tena kabinana ta ra tinata na varkurai kai ra Luluai, ma ta kana lavur togotogo tadav ra tarai

Israel, i ga dari: ¹² Artaksasta, ra king kai ra lavur king, tadav Esra ra tena tinabar, a tena tutumu nina i melem ta ra varkurai kai ra God arama ra bala na bakut, a malmal!

¹³ Iau pait ra varkurai ba diat par ta ra tarai Israel, ma kadia umana tena tinabar ma ra tarai Levi, ta kaugu umana pakana nina iau varkurai ta diat, diat dia mainge ra vinavana urama Ierusalem, avat a varagur ma diat. ¹⁴ Tago ra king ma kana lavurua na tena varvateten dia tulue u upi una matoto ure Iuda ma Ierusalem, varogop ma ra varkurai kai kaum God nina u tar vatur vake; ¹⁵ ma upi una kap ra silva ma ra goled, nina ra king ma kana umana tena varvateten dia tabar ra God kai Israel me, nina i kiki Ierusalem, ma ra tamarigat na nuknuk i diat, ¹⁶ ma damana ra silva ma ra goled par ba u tikan tadav ia ta ra papar Babilon, varurung ma ra tamarigat na vartabar kai ra tarai, ma kai ra umana tena tinabar, nam ba dia gugu pi diat a tabar ra kuba i kadia God me arama Ierusalem. ¹⁷ Io, una ongor ma una kul ra umana bulumakau ma go ra mani, ma ra umana sip a umana tomotoina, ma ra umana nat na sip, varurung ma kadia tinabar na nian ma ra tinabar na nimomo, ma una tul tar diat ta ra ul a uguugu na vartabar ta ra kuba i kavava God nina i tur Ierusalem. ¹⁸ Ma ra lavur magit avat ma ra umana turam ava nuk ia ba i boina upi avat a pait ia ma ra goled ma ra silva nina i ki valili, boina ba avat a pait nam upi na varogop ma ra nuknuk i kavava God. ¹⁹ Ma nam ra tabarikik ba da tul tar ia tam ure ra lotu ta ra kuba i kaum God, boina ba una tul tar ia ta ra luaina mata i God arama Ierusalem. ²⁰ Ma ba da mainge mule

ta magit ure ra kuba i kaum God, a magit ba i topa ia ba una tak tar ia, boina una tak pa ia ta ra pal na vuvuvung kai ra king. ²¹ Ma iau, Artaksasta ra king, iau vartuluai pire ra lavur tena balabalaure pal na vuvuvung ta ra papar a tava alir maro, dari: A lavur magit Esra ra tena tinabar, ra tena tutumu nina i melem ta ra varkurai kai ra God arama ra bala na bakut, i vatang upi ia ta vavat, da pait ia muka, ²² na tuk tar ra mar na talant* na silva, ma tuk tar tika na mar na valavalar na vit, ma tuk tar ra mar na valavalar na vain, ma tuk tar ra mar na valavalar na dangi, ma ra solt par ba dia mainge. ²³ A lavur magit ra God arama ra bala na bakut i vartuluai upi ia, boina da pait bulu ia ure ra kuba i ra God arama ra bala na bakut; tago ra kankan na vana rikai upi ra ava ure ra varkurai kai ra king ma ra umana natuna? ²⁴ Ma ave tumu vadovot tar ia ta vavat bula, ba pa i takodo upi da vatur vake ra totokom na varkurai, ba ra totokom na tabarikik, ba ra totokom na nga, tai ta na ta diat ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi, ra umana tena kakailai, ra umana monamono na matakilalat, ra tarai na papalum ta ra pal i gomgom, ba ra umana tultul ta go ra kuba i God.

²⁵ Ma u Esra, varogop ma ra kabinana kai kaum God nina i ki piram, una tibe ra umana luluai ma ra umana tena varkurai upi diat a kure ra tarai ta ra papar a tava alir maro, diat ba dia nunure ra varkurai kai kaum God; ma avat a vateten nina ba pa i nunure. ²⁶ Ma diat par ba pa dia torom

---

* **7:22:** A talant i da ra mamat i tika na beg na braun rais; ba di valar ra silva ba ra goled me i da ra valavalar na mani.

ta ra varkurai kai kaum God ma ra varkurai kai ra king, boina ba da kure muka diat, da ubu doko diat, ba da tul vaire vue diat, ba diat a varkul, ba upi diat a ki ta ra pal na banubat.

²⁷ Da pite pa ra Luluai, ra God kai ra umana tama i dat, nina i ga varuk ra magit damana ta ra bala i ra king upi na mar ra kuba i ra Luluai aro Ierusalem; ²⁸ ma i ga tul tar ra varmari tagu ta ra luaina mata i ra king, ma ta ra luaina mata i kana umana tena varvateten, ma ta ra luaina mata i ra umana rangrang na luluai kai ra king. Ma iau ga ongor tago ra lima i ra Luluai kaugu God i ga maravut iau, ma iau ga pilak varurue ra umana patuana ta ra tarai Israel upi avet a varagur urama.

8

¹ Ma go ra umana lualua na apik na tarai ba ave ga varagur ma diat maro Babilon ta ra kini na varkurai kai Artaksasta, ma go kadia umana ngalangala: ² ta ra tarai Pinekas, Gersom; ta ra tarai Itamar, Daniel; ta ra tarai David, Katus, ³ natu i Sekania; ta ra tarai Paros, Sekaria, ma di ga luk varurungane me tika na mar ma a ilima na vinun ot na tutana ta kana apik na tarai; ⁴ ta ra tarai Pakat-Moab, Elioenai, natu i Serakia, diat ma a ura mar na tutana; ⁵ ta ra tarai Sekania, natu i Iakasiel, diat ma a utul a mar na tutana; ⁶ ta ra tarai Adin, Ebed natu i Ionatan, diat ma a ilima na vinun na tutana; ⁷ ta ra tarai Elam, Iesaia natu i Atalia, diat ma lavurua na vinun na tutana; ⁸ ta ra tarai Sepatia, Sebadia natu i Mikael, diat ma lavutul na vinun na tutana; ⁹ ta ra tarai Ioab, Obadia natu i Iekiel, diat ma a ura

mar ma a vinun ma lavutul na tutana; ¹⁰ ta ra tarai Selomit, natu i Iosipia, diat ma tika na mar ma laptikai na vinun ot na tutana; ¹¹ ta ra tarai Bebai, Sekaria natu i Bebai, diat ma a ura vinun ma lavutul na tutana; ¹² ta ra tarai Asgad, Iokanan natu i Akatan, diat ma tika na mar ma a vinun ot na tutana; ¹³ ta ra tarai Adonikam, diat dia mur kakit, a iang i dital Elipelet, Ieiel, ma Semaia, diat ma laptikai na vinun na tutana; ¹⁴ ma ta ra tarai Bigvai, Utai ma Sabud, diat ma lavurua na vinun na tutana.

¹⁵ Ma iau ga varurue diat ta ra tava alir nina i alir uro Ava; ma ave ga ki abara a utul a bung; ma iau ga giragire ra tarai, ma ra umana tena tinabar, ma pa iau ga gire tadav ta tikai ta ra tarai Levi. ¹⁶ Io, iau ga vartuluai upi Elieser, Ariel, Semaia, Elnatan, Iarib, Elnatan, Natan, Sekaria, ma Mesulam, diat a umana patuana; damana bula upi Ioiarib, ma Elnatan, a ura tena vartovo. ¹⁷ Ma iau ga tulue diat tadav Ido ra luluai ta ra gunan Kasipia; ma iau ga vateten tar ra tinata ta diat ba diat a tatike tai Ido, diat ma ra umana turana a umana tena papalum ta ra pal i gomgom, ta ra gunan Kasipia, dari, ba diat a agur pa ra umana tultul ure ra kuba i kaveve God tadav avet. ¹⁸ Ma tago ra bo na lima i kaveve God i ga maravut avet, dia ga agur pa tika na tutana, a tena kabinana, pire vevet, a tutana ta ra apik na tarai kai Makli natu i Levi natu i Israel, a iangina Serebia, diat ma ra umana natuna ma ra umana turana, a vinun ma lavutul diat; ¹⁹ ma Kasabia varurung ma Iesaia ta ra tarai Merari, ra umana turana ma ra lavur natu i diat, a ura vinun ot; ²⁰ ma ta ra umana tena papalum ta ra pal i

gomgom, nina David ma ra umana luluai dia ga tibe diat upi diat a toratorom ta ra tarai Levi, a ura mar ma a ura vinun; ma di ga vatang ra iang i diat tikatikai.

²¹ Ma iau ga vartuluai ba da pait ra vinevel abara ta ra tava alir Ava, upi avet a va timtimum ta ra luaina mata i kaveve God, ma upi avet a tikan ra takodo na nga ure avet, ma ure ra umana natu i vevet, ma ure kaveve tabarikik par. ²² Tago iau ga ruva upi ina lul ra king upi ra loko na tarai na vinarubu ma ra umana tena kiki os upi diat a maravut avet ure ra umana ebar ta ra nga; tago ave ga biti pire ra king dari: A lima i kaveve God i maravut diat par dia tikitikan upi ia, ma ra dekdekina ma kana kankan i tur bat diat par dia vana kan ia. ²³ Damana ave ga vevel, ma ave ga araring tadav kaveve God ure go ra magit, ma i ga valongore avet.

²⁴ Ma iau ga tibe vaire a vinun ma a ura lualua ta ra umana tena tinabar, Serebia, Kasabia, diat ma a vinun na tura i dir; ²⁵ ma iau ga valar tar ra silva ma ra goled ta diat, ma ra tabarikik, ma ra lavur magit ure ra kuba i kaveve God, nina ba ra king ma kana umana tena varvateten ma kana umana luluai ma ra tarai Israel par abara dia ga vartabar me; ²⁶ iau ga valar tar laptikai na mar ma a ilima na vinun na talant na silva ta ra lima i diat, ma ra tabarikik di ga pait ia ma ra silva tika na mar na talant, tika na mar na talant na goled, ²⁷ ma a ura vinun na la na goled nina ra matai diat i varogop ma tika na arip na marmar na pal a mani i goled, ma a ura la ba di ga pait ia ma ra palariam gobol ma i bagabagele ma i

ngatngat da ra goled. ²⁸ Ma iau ga biti ta diat dari: Di vagomgom avat ure ra Luluai ma ra tabarikik i gomgom; ma ra silva ma ra goled ia ra tamarigat na vartabar pire ra Luluai, ra God kai ra umana tama i vavat. ²⁹ Avat a balaure, ma avat a vatur vake diat tuk tar ta ra bung ba avat a valar diat ta ra luaina mata i ra umana lualua kai ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi, ma ra umana luluai na apik na tarai Israel, aro Ierusalem ta ra umana pakana pal ta ra kuba i ra Luluai. ³⁰ Damana ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi dia ga vatur vake ra silva ma ra goled di ga valar tar ia, ma ra tabarikik, upi diat a kap ia uro Ierusalem ta ra kuba i kaveve God.

³¹ Namur ave ga vana kan ra tava alir Ava ta ra bung a vinun ma a urua ta ra gai tikai, upi avet a vana Ierusalem; ma ra lima i God i ga maravut avet, ma i ga valaun avet kan ra ebar ma ra tena kiki uai ta ra nga. ³² Ma ave ga vut Ierusalem, ma ave ga ki ie a utul a bung. ³³ Ma ta ra vaivatina bung di ga valar tar ra silva ma ra goled ma ra tabarikik ta ra kuba i kaveve God tai Meremot natu i Uria ra tena tinabar; dir ma Eleasar natu i Pinekas; diat ma Iosabad natu i Iesua, ma Noadia natu i Binui, ra ura tutana Levi; ³⁴ di ga luk vapar ia, ma di ga valar vapar ia, ma di ga tumu vake ra mamatina par ta nam ra bung.

³⁵ A tarai di ga kap vavilavilau pa diat ma dia ga lilikun kan ra kini irai, dia ga tul tar ra umana tinabar di tuntun tar ia tadav ra God kai Israel, a vinun ma a ura bulumakau ure ra tarai Israel par, lavuvat na vinun ma laptikai na sip a umana tomotoina, lavurua na vinun ma lavurua na nat na sip, ma a vinun ma a ura me a umana

tomotoina ure ra tinabar na varporong; go ra lavur vavaguai dia ga tun tar diat tai ra Luluai.
³⁶ Ma dia ga tul tar ra vartuluai kai ra king tadav ra umana luluai kai ra king, ma tadav ra umana luluai na gunan ta ra papar a tava alir maro; ma dia ga maravut ra tarai ma ra kuba i God.

9

A niaring na nukpuku kai Esra

¹ Ma ba di ga pait go ra lavur magit, a umana luluai dia ga vana piragu, ma dia ga biti dari: A tarai Israel ma ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi pa dia tur varbaiai ma ra tarai vakuku ta go ra gunan, ma dia mur kadia lavur bilak na mangamangana, a mangamangana kai ra tarai Kanaan, ma ra tarai Ket, ma ra tarai Peres, ma ra tarai Iebus, ma ra tarai Amon, ma ra tarai Moab, ma ra tarai Aigipto, ma ra tarai Amor.
² Tago dia tar ben ra umana natu i diat, a umana vavina, ure diat ma ure kadia umana bul tutana; damana ra gomgom na tarai dia tar varpopoto ma ra tarai vakuku ta go ra gunagunan; maia, ra umana luluai ma ra umana tena varkurai iat dia manga varpam ta go ra magit. ³ Ma ba iau ga valongore go ra magit iau ga rada kaugu mal ma kaugu olovoi, ma iau ga ivut vue ra pepe na ulugu ma ra ivuna kabegu, ma iau ga ki ma ra kinaian.
⁴ Ma diat dia ga burut ta ra tinata kai ra God kai Israel, tago diat di ga kap vavilavilau pa diat dia ga varpam, dia ga pot guvai piragu; ma iau ga ki ma ra kinaian tuk tar ta ra vartabar ra ravian.
⁵ Ma ba di ga pait ra vartabar ra ravian iau ga tut kan kaugu kini na niruva, ma i ga tarada kaugu

mal ma kaugu olovoi; ma iau ga va timtibum, ma iau ga tulue ra limagu tadav ra Luluai kaugu God, ⁶ ma iau ga biti dari:

Ea, kaugu God, iau ruva ma iau ula, ma pa iau tadarake u, kaugu God; tago kaveve umana varpam dia ki ak ta ra ulu i vevet, ma kaveve nirara i tuk urama ra bala na bakut. ⁷ Papa ra e ra umana tama i vevet lualua dia ga laun tana tuk tar gori ave tar rara tuna; ma ure kaveve umana varpam di tar tul tar avet, ma kaveve umana king, ma kaveve umana tena tinabar, ta ra lima i ra umana king ta ra gunagunan, ma ta ra pakat na vinarubu, ma ta ra kini na vilavilau, upi da ra varpa pire vevet, ma upi na ula ra mata i vevet, da go ieri. ⁸ Ma ta go ra paupau bung ra Luluai kaveve God i tar tul tar ra varmari ta vevet, upi ra ibaiba ta vevet na pila, ma i tar tul tar ra dekdek na kiki ta vevet ta kana gunan i gomgom, upi kaveve God na vakapa ra mata i vevet ma na valagar pa avet a ik ta kaveve kini na vilavilau. ⁹ Tago avet a umana vilavilau; ma a dovotina kaveve God pa i ga vana balakane avet ta kaveve kini na vilavilau, i ga tul tar kana varmari ta vevet ta ra luaina mata i ra umana king Persia, upi diat a valagar pa avet, upi avet a vatur ra kuba i kaveve God, ma upi avet a mal mule ra umana taripuna, ma upi diat a tul tar ra liplip ta vevet ta ra gunan Iuda ma Ierusalem. ¹⁰ Ma go, kaveve God, ava avet a tatike mule? Tago ave tar vana kan kaum lavur vartuluai, ¹¹ nina kaum umana tultul, a umana propet dia ga tul tar ia ta vevet dari: A gunan ava vana tana upi avat a vatur vake i tar dur ure ra dur na mangamangana

kai ra tarai dia kiki tana, ure kadia bilak na mangamangana, ma dia tar vabuka vapar ia ma kadia dur. ¹² Io, koko avat a tul tar kavava umana bul vavina upi diat a tulai ma kadia umana bul tutana, ma koko avat a ben kadia umana bul vavina upi diat a tulai ma kavava umana bul tutana, ma koko avat a maravut muka diat upi diat a ki na malmal ma diat a tavua, gori ma pa na mutu; upi avat a ongor, ma avat a en ra bo na magit i tavua ta ra gunan, ma upi ra umana natu i vavat diat a kale namur, ma pa na mutu.

¹³ Ma ba go ra lavur magit dia tar tadav avet ure ra lavur kaina magit ave ga pait ia, ma ure kaveve ngala na nirara, ma a dovotina u kaveve God pa u ga manga babali pire vevet da i topa kaveve umana varpam, tago u ga tar tul tar ra ibaiba damana pire vevet, ¹⁴ dave, avet a piam vue mule kaum umana vartuluai, ma avet a tulai ma ra tarai nina dia papait go ra lavur bilak na magit? Ona damana una ga kankanuane avet tuk tar ta ra bung una ga vamutue avet i tana, ma pa ta ibaiba na ki valili, ma pa ta na na pila, laka? ¹⁵ Luluai, u ra God kai Israel, u ra tena takodo; tago ave tar ki valili ma ave tar pila, da i pada gori. Gire, kaveve nirara i tar kapa ta ra luaina matam; tago pa ta na i pait valar pa ia ba na tur ta ra luaina matam ure go.

10

Di vung vue ra vaden ma ra umana bul, a umana vaira

¹ Io, ba Esra i ga araring, ma i ga tata kapa, ma i ga tangtangi ma i ga bura timtimum ta ra

luaina mata i ra kuba i God, a ngala na kor na tarai Israel, a tarai ma ra vaden ma ra umana bul, dia ga vana varurung pirana; tago ra tarai dia ga tangi mat. ² Ma Sekania natu i Iekiel, tikai ta ra tarai Elam, i ga tata ma i biti tai Esra dari: Ave tar piam vue kada God, ma ave tar taulai ma ra umana enana vavina mamati; ma go Israel pa i virua boko ure go ra magit. ³ Io, i boina ba dat a pait ra kunubu ma kada God, ma avet a vung vue ra lavur vaden damana ma ra umana bul dia ga kava diat, varogop ma ra tinata na varvateten kai kaugu luluai ma kadiat dia dadadar ta ra vartuluai kai kada God; ma boina ba da pait ia varogop ma ra varkurai. ⁴ Una tut, tago kaum nam ra papalum, ma avet a maravut u; una ongor ma una pait ia. ⁵ Ma Esra i ga tut, ma i ga kure ba ra umana lualua ta ra umana tena tinabar, ma ra tarai Levi, ma ra tarai Israel par, diat a vavalima ba diat a mur kana tinata. Io, dia ga vavalima damana. ⁶ Ma Esra i ga tut kan ra luaina mata i ra kuba i God, ma i ga ruk ta ra bagialar kai Ieokanan natu i Eliasib, ma ba i tar ruk pa i ga ian ma pa i ga momo, tago i ga tabun ra balana ure ra varpiam kai ra tarai dia ga ki na vilavilau.

⁷ Ma dia ga tuelve ra varvai ta ra gunagunan Iuda ma Ierusalem pire ra tarai par dia ga tar lilikun kan ra kini na vilavilau upi diat a vana varurung aro Ierusalem; ⁸ ma ba da kap na nganga pa ra tabarikik kadiat par ba pa dia vut ta ra vautuluna bung varogop ma ra tinata kai ra umana luluai ma ra umana patuana, ma da tul vaire vue diat kan ra kivung kai ra tarai dia ga lilikun kan ra kini na vilavilau. ⁹ Io, ra tarai

Iuda ma ra tarai Benjamin dia ga vana varurung urama Ierusalem ta ra utul a bung; i ga a ura vinun na bung ta ra valavuvat na gai; ma ra tarai par dia ga ki ta ra bala na gunan ta ra luaina mata i ra kuba i God, ma dia ga dadadar ure go ra magit, ma ure ra ngala na bata. ¹⁰ Ma Esra ra tena tinabar i ga tut ma i ga biti ta diat dari: Ava tar rara, ma ava tar taulai ma ra umana enana vavina, ma ava tar vangala ra nirara kai Israel. ¹¹ Io, avat a tata kapa tana ta ra luaina mata i ra Luluai, ra God kai ra umana tama i vavat, ma avat a pait ra magit i mainge; ma avat a ki irai kan ra tarai mamati, ma kan ra umana enana vavina. ¹² Ma ra kor na tarai par dia ga tata ma ra ngala na nilai diat ma dia ga biti dari: Ra magit u ga tatike ure avet, avet a pait ia. ¹³ Ma ga ra tarai dia peal, ma i kilala na bata go, ma pa i topa avet upi avet a tur ra pia; ma go ra papalum pa da pait ia ta ra kopono bung ba tai ta urua, tago ave ga manga varpiam ta go ra magit. ¹⁴ Boina ba da tibe kaveve umana luluai ure ra kor na tarai, ma boina ba diat par dia kiki ta kaveve umana pia na pal, ma dia tar taulai ma ra umana enana vavina, diat a vut ta nam ra umana bung ba da kubu ia, diat varurung ma ra umana patuana ta ra lavur pia na pal tikitikai, damana bula ra umana tena varkurai ta diat, tuk tar ta ra bung ra kankan kai God i tar ngo kan avet, ma go ra magit na ti par. ¹⁵ Ia kaka Ionatan natu i Asael ma Iakseia natu i Tikva dir ga tur bat go ra magit, ma Mesulam ma Sabetai ra te Levi dir ga maravut dir. ¹⁶ Ma ra tarai dia ga tar talil kan ra kini na vilavilau dia ga pait ia damana. Esra, ra tena tinabar, i ga pilak

vaire ta umana lualua na apik na tarai, ure kadia umana apik na tarai, ma di ga vatang ra iang i diat tikitikai; ma go diat dia ga ki varurung ta ra luaina bung ta ra gai a vinun upi diat a titir ure go ra magit. ¹⁷ Ma ta ra luaina bung ta ra gai tikai dia ga vapar ra tinir ure ra tarai dia ga. taulai ma ra umana enana vavina.

¹⁸ Ma di ga gire tadav ta umana natu i ra umana tena tinabar nina dia ga tar taulai ma ra umana vavina, a umana vaira; go diat: ta ra apik na tarai kai Iesua natu i Iosadak ma ra umana turana, Maseia, Elieser, Iarib, ma Gedalia. ¹⁹ Ma dia ga vavalima ba diat a vung vue kadia umana vavina; ma tago dia ga rara dia ga pait ra tinabar ma tika na sip, a tomotoina, ure kadia nirara. ²⁰ Ta ra tarai Imer, Kanani ma Sebadia; ²¹ ta ra tarai Karim, Maseia, Elia, Semaia, Iekiel ma Usia; ²² ta ra tarai Paskur, Elioenai, Maseia, Ismael, Netanel, Iosabad ma Elasa.

²³ Ta ra tarai Levi: Iosabad, Simei, Kelaia (Kelita nam), Petakia, Iuda ma Elieser.

²⁴ Ta ra umana tena kakailai, Eliasib; ma ta ra umana monamono na matakilalat, Salum, Telem ma Uri.

²⁵ Tai Israel: ta ra tarai Paros, Ramia, Isia, Malkia, Miamin, Eleasar, Malkia ma Benaia; ²⁶ ta ra tarai Elam, Matania, Sekaria, Iekiel, Abdi, Ieremot ma Elia; ²⁷ ta ra tarai Satu, Elioenai, Eliasib, Matania, Ieremot, Sabad ma Asisa; ²⁸ ta ra tarai Bebai, Ieokanan, Kanania, Sabai ma Atlai; ²⁹ ta ra tarai Bani, Mesulam, Maluk, Adaia, Iasub, Seal ma Ieremot; ³⁰ ta ra tarai Pakat-Moab, Adna, Kelal, Benaia, Maseia, Matania, Besalel, Binui ma Manase; ³¹ ta ra tarai Karim, Elieser, Isia, Malkia,

Semaia, Simeon, ³² Beniamin, Maluk ma Semaria; ³³ ta ra tarai Kasum, Matenai, Matata, Sabad, Elipelet, Ieremai, Manase ma Sime; ³⁴ ta ra tarai Bani, Madai, Amram, Uel, ³⁵ Benaia, Bedeia, Kelui, ³⁶ Vania, Meremot, Eliasib, ³⁷ Matania, Matenai, Iasu, ³⁸ Bani, Binui, Sime, ³⁹ Selemia, Natan, Adaia, ⁴⁰ Maknadebai, Sasai, Sarai, ⁴¹ Asarel, Selemia, Semaria, ⁴² Salum, Amaria ma Iosep; ⁴³ ta ra tarai Nebo, Ieiel, Matitia, Sabad, Sebina, Ido, Ioel ma Benaia.

⁴⁴ Go diat par dia ga taulai ma ra umana enana vavina; ma dia ga vung vue diat varurung ma ra umana bul nina dia ga kava diat.

**A BUK TABU A MAULANA KUNUBU ma A
KALAMANA KUNUBU**
**The Holy Bible in the Kuanua language of Papua New
Guinea**
Buk Baibel long tokples Kuanua long Niugini

Copyright © 1882-1983 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kuanua or Tinata Tuna or Tolai (Kauana)

Translation by: Bible Society of Papua New Guinea

1882 Mark 1883 +Matthew 1885 +Gospels (with revised Mt. Mk) BFBS NSW
Aux, Sydney 1891 +New Testament 1901 +New Testament (revised) BFBS,
London Translated by James Chalmers and W.G. Lawes (LMS)
1935 +New Testament [Repr +1942-1951] BFBS, London Translated by R.
Lister Turner and J.B. Clark (LMS)

1959 +New Testament 1962 +Genesis 1964 +Psalms BFBS, London and
Sydney 1971 1 Peter J. Palmer, Auckland 1973 +Bible (Repr 1974-+1991 BS
in Papua New Guinea, [Port Moresby-Lae] Revised and translated by Percy
Chatterton (LMS), assisted by Taunao Agaru, Reatau Mea, Morea Igo, Egi
Raka, Puka Oala, Mavara Hekure, and Dago Morea

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023

bbc5a26d-4db3-53f1-9593-2319b90317db